

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ในการศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูในปัจจุบัน และใช้วิธีวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) ในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูในปัจจุบัน
2. สร้างรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู
3. เปรียบเทียบผลการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู
 - 3.1 เปรียบเทียบผลการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านวิชาการระหว่างนิสิตศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
 - 3.2 เปรียบเทียบผลการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านเทคนิควิธีระหว่างนิสิตศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
 - 3.3 เปรียบเทียบผลการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านคุณลักษณะระหว่างนิสิตศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
 - 3.4 เปรียบเทียบผลการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านวิชาการ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะของนิสิตศึกษากลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูในปัจจุบัน
- ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู

— 3 Nov 2014

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิต นักศึกษาครู

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูในปัจจุบัน ปรากฏข้อค้นพบดังนี้

1.1 สถานภาพของนิสิตนักศึกษาครูในปัจจุบันพบว่า ส่วนใหญ่เป็นนิสิตนักศึกษาหญิง ร้อยละ 65.27 ศึกษาสาขาวิชาเอกการสอนวิชาเฉพาะมากที่สุด ร้อยละ 30.66 รองลงมาศึกษาในสาขาวิชาเอกมัธยมศึกษา (วิทยาศาสตร์) ร้อยละ 27.32 และเป็นนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่มากที่สุด ร้อยละ 27.56 รองลงมาเป็นนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ร้อยละ 17.43

1.2 ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูในปัจจุบัน จากการประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพ 3 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ ได้แก่ ความรู้วิชาชีพครู และความรู้ทางวิชาการอื่น ๆ 2) ด้านเทคนิควิธี ได้แก่ การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรม การใช้สื่อ การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน และการวัดและประเมินผล และ 3) ด้านคุณลักษณะ ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม และด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู ปรากฏข้อค้นพบดังนี้

1.2.1 จากการประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษา โดยภาพรวมทั้ง 4 ชั้นปี พบว่า ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านวิชาการของนิสิตนักศึกษาครูชั้นปีที่ 1 และ 2 อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.24 และ 3.32 ตามลำดับ ส่วนชั้นปีที่ 3 และ 4 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.68 และ 3.88 ตามลำดับ สำหรับด้านเทคนิควิธี พบว่า นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 มีลักษณะความเป็นครูวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน มีค่าเฉลี่ย 3.35 และ 3.47 ตามลำดับ ส่วนชั้นปีที่ 3 และ 4 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.60 และ 3.90 ตามลำดับ ส่วนในด้านคุณลักษณะ พบว่า นิสิตนักศึกษาครูทั้ง 4 ชั้นปี มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.89, 3.96, 4.03 และ 4.22 ตามลำดับชั้นปี

1.2.2 เมื่อพิจารณาแต่ละชั้นปี พบว่า ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูชั้นปีที่ 1 ด้านวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.24 โดยมีความรู้วิชาชีพครูและความรู้ทางวิชาการอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.09 และ 3.39 ตามลำดับ และมีลักษณะความเป็นครูวิชาชีพในด้านเทคนิควิธีอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน มีค่าเฉลี่ย 3.35 ส่วนในด้านคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.89 โดยมีคุณลักษณะทั้งในด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม และด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.74, 3.88 และ 4.06 ตามลำดับ

1.2.3 ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู ชั้นปีที่ 2 ด้านวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.32 โดยมีความรู้วิชาชีพครูและความรู้ทางวิชาการ อื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.19 และ 3.46 ตามลำดับ และมีลักษณะความเป็นครู วิชาชีพในด้านเทคนิควิธีอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน มีค่าเฉลี่ย 3.47 ส่วนในด้านคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.96 โดยมีคุณลักษณะทั้งในด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม และด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครูอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.84, 3.97 และ 4.07 ตามลำดับ

1.2.4 ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู ชั้นปีที่ 3 ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.68, 3.60 และ 4.03 ตามลำดับ โดยในด้านวิชาการ มีความรู้วิชาชีพครู อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.35 ความรู้ทางวิชาการอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.01 และในด้านคุณลักษณะมีลักษณะความเป็นครูวิชาชีพอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยในด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ย 3.90 ด้านคุณธรรมมีค่าเฉลี่ย 4.03 และด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ย 4.15

1.2.5 ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู ชั้นปีที่ 4 ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.88, 3.90 และ 4.22 ตามลำดับ โดยในด้านวิชาการ มีความรู้วิชาชีพครู และความรู้ทางวิชาการอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.60 และ 4.16 ตามลำดับ และในด้านคุณลักษณะมีลักษณะความเป็นครูวิชาชีพอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน โดยในด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.17 ด้านคุณธรรมมีค่าเฉลี่ย 4.24 และด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ย 4.26

1.3 ผลการหาค่าบรรทัดฐาน (Norm) ของแบบประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู เป็นการหาค่าบรรทัดฐานไว้สำหรับใช้ในการทดสอบลักษณะความเป็นครูวิชาชีพในปัจจุบัน หรือในปีต่อ ๆ ไปของนิสิตนักศึกษาครูแต่ละคน เพื่อจะได้ทราบว่านิสิตนักศึกษาแต่ละคน หรือแต่ละสถาบันมีลักษณะความเป็นครูวิชาชีพอยู่ใน Percentile Rank หรือ T-score ระดับใดเมื่อเปรียบเทียบกับค่าบรรทัดฐาน (Norm) ของทั้งประเทศ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการวัดลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูเพื่อการพัฒนาในอนาคต

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู

การสร้างรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู ผู้วิจัยดำเนินการสร้างรูปแบบตามกระบวนการพัฒนานิสิตนักศึกษา ของ มิลเลอร์และพริ้นซ์ (Miller and Prince, 1976) ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ หน่วยงานพัฒนา ผู้รับผิดชอบการพัฒนา การดำเนินการพัฒนา และการประเมินผลการพัฒนา สรุปได้ดังนี้

1. หน่วยงานพัฒนา

หน่วยงานพัฒนาที่ผู้วิจัยนำรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูไปทดลองใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีนโยบายในการส่งเสริมการพัฒนานักศึกษาทั้งด้านวิชาการ และด้านกิจกรรมนักศึกษา รวมทั้งมีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาให้แก่นักศึกษา

2. ผู้รับผิดชอบการพัฒนา

ผู้รับผิดชอบการพัฒนาในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู ในการวิจัย คือ ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา การจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา การพัฒนาการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษา และมีความสนใจในการพัฒนาวิชาชีพครู

3. การดำเนินการพัฒนา

ในการดำเนินการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาสรุปได้ดังนี้

3.1 การตั้งเป้าหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษาครูเพื่อให้นิสิตนักศึกษาครูได้รับการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพในด้านวิชาการ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะด้วยกิจกรรมพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพที่จัดขึ้นนอกเหนือการเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติ โดยกิจกรรมพัฒนาที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

3.2 การประเมินสภาพลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูในปัจจุบัน ผู้วิจัยใช้แบบประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้นิสิตนักศึกษาครูชั้นปีที่ 1-4 ของคณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยจ้กัด้รับทบวงมหาวิทยาลัย ประเมินตนเองในด้านวิชาการ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะ

3.3 วิธีดำเนินการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูในการทดลอง ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการในชั้นเตรียมการทดลองและชั้นทดลองกิจกรรม สรุปได้ดังนี้

3.3.1 ชั้นเตรียมการทดลอง ในชั้นเตรียมการทดลองได้ดำเนินการดังนี้

1) การพิจารณาคัดเลือกลักษณะความเป็นครูวิชาชีพที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อนำไปสร้างกิจกรรมพัฒนา โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกรายการที่ประเมิน พบว่า นิสิตนักศึกษาครูมีลักษณะความเป็นครูวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และไม่มีการกำหนดเป็นรายวิชาบังคับในหลักสูตรการศึกษา จึงได้ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพมีอยู่ในเกณฑ์

ดังกล่าว จำนวน 13 รายการ ได้แก่ ด้านวิชาการ 6 รายการ ด้านเทคนิควิธี 3 รายการ และด้านคุณลักษณะ 4 รายการ

2) การสร้างกิจกรรมพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู โดยการนำรายการลักษณะความเป็นครูวิชาชีพที่ควรได้รับการพัฒนาจากการประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพตามข้อ 1 สร้างเป็นกิจกรรมพัฒนา 12 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 วันแรกพบ ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ

1. คุณค่าของความเป็นครู
2. กิจกรรมสานสัมพันธ์

กิจกรรมที่ 2 เพิ่มสะสมงานกับการเรียนการสอน (Portfolio)

กิจกรรมที่ 3 แสวงหาความรู้สู่การวิจัยการศึกษา

กิจกรรมที่ 4 เทคนิคการฝึกภาษาอังกฤษด้วยตนเอง

กิจกรรมที่ 5 ช่วงความรู้สู่คอมพิวเตอร์

กิจกรรมที่ 6 จะทันสมัยต้องเข้าใจพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

กิจกรรมที่ 7 ก้าวทันกฎหมายและข่าวสารบ้านเมือง

กิจกรรมที่ 8 ถามอย่างไรจึงได้คำตอบ

กิจกรรมที่ 9 การศึกษาผู้เรียนเป็นรายกรณี

กิจกรรมที่ 10 นำเสนออย่างไรให้มีประสิทธิภาพ

กิจกรรมที่ 11 สื่อสารด้วยการเขียน

กิจกรรมที่ 12 ภาษาท่าทางสำหรับครู

ทั้งนี้ในการสร้างกิจกรรมพัฒนาแต่ละกิจกรรม ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของกิจกรรมดังนี้

1. เนื้อหาสาระ
2. ความคิดรวบยอด
3. จุดประสงค์
4. แนวการจัดกิจกรรม
5. ระยะเวลาจัดกิจกรรม
6. สื่อในการจัดกิจกรรม
7. การวัดและประเมินผล

3) การจัดวิทยากร ผู้วิจัยได้ติดต่อเชิญวิทยากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญตรงกับกิจกรรมพัฒนาแต่ละกิจกรรม จำนวน 13 คน จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 คน มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต 1 คน ส่วนราชการจังหวัดราชบุรี 1 คน และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 9 คน

4) การจัดเตรียมการด้านอื่น ๆ เพื่อให้การจัดกิจกรรมพัฒนานิสิต นักศึกษาครูดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย ได้แก่

4.1 การกำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมพัฒนา ระหว่างวันที่ 20 มกราคม - 9 กุมภาพันธ์ 2543 จำนวน 13 วัน รวม 35 ชั่วโมง

4.2 การขออนุมัติจัดกิจกรรมจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

4.3 การจัดเตรียมงบประมาณดำเนินการสำหรับเป็นค่าตอบแทน วิทยากร ค่าอาหารทำกรนอกเวลาเจ้าหน้าที่ ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าน้ำมันยานพาหนะ ค่าอาหารสำหรับนักศึกษา วิทยากร และเจ้าหน้าที่

4.4 การจัดเตรียมสถานที่ ได้แก่ ห้องเรียน และห้องคอมพิวเตอร์

4.5 การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม เช่น กระดาษ ปากกา กรรไกร เป็นต้น และสื่อทัศนูปกรณ์ เช่น เครื่องขยายเสียง เครื่องคอมพิวเตอร์ แถบวีดิทัศน์ แถบเสียง เป็นต้น

3.3.2 ขั้นตอนทดลองกิจกรรม ในขั้นตอนทดลองกิจกรรมผู้วิจัยดำเนินการทดลองกิจกรรมสรุปได้ดังนี้

1) การรับสมัครนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิชาเอกภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และการประถมศึกษา เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างเข้ารับการพัฒนา จำนวน 60 คน

2) ผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิต นักศึกษาครู ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างประเมินตนเอง เพื่อเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

3) นำคะแนนดิบที่ได้จากการประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างไปเปรียบเทียบกับคะแนนที่เป็นมาตรฐานของลักษณะความเป็นครูวิชาชีพที่ได้จากทั่วประเทศ แล้วหา Percentile Rank และ T-score จากนั้นนำคะแนนมาเรียงจากน้อยไปหามาก แล้วจับคู่สุ่มแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน

4) จัดนิศึกษากลุ่มทดลองเข้ารับการพัฒนาจากกิจกรรมพัฒนา ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 12 กิจกรรม เป็นเวลา 13 วัน รวม 35 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 20 มกราคม - 9 กุมภาพันธ์ 2543 ณ คณะศึกษาศาสตร์ และ

ศูนย์คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนนักศึกษากลุ่มควบคุมเข้าร่วมกิจกรรมตามปกติที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น

5) เมื่อการจัดกิจกรรมทดลองเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยได้ประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนักศึกษากลุ่มทดลองอีกครั้งด้วยแบบประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูที่ได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นชุดเดียวกับการประเมินก่อนการทดลอง เพื่อเก็บคะแนนเป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

4. การประเมินผลการพัฒนา

เมื่อการดำเนินการทดลองกิจกรรมพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพ โดยการเปรียบเทียบคะแนนลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านวิชาการ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง และเปรียบเทียบคะแนนลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านวิชาการ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะของนักศึกษากลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง นอกจากนี้ได้ประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนา ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนักศึกษากลุ่มทดลองในด้านความรู้ และประโยชน์ที่นักศึกษากลุ่มทดลองได้รับการพัฒนาจากการเข้าร่วมกิจกรรม การจัดกิจกรรมในภาพรวม การจัดกิจกรรมในโอกาสต่อไป และข้อเสนอแนะต่าง ๆ

การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูไปปรับใช้

ภายหลังการนำรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูไปทดลองใช้ ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางในการนำรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพไปปรับใช้ตามกระบวนการพัฒนานิสิตนักศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. หน่วยงานพัฒนา

หน่วยงานพัฒนาในการนำรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูไปปรับใช้ อาจจะเป็นหน่วยงานที่สถาบันมีอยู่เดิม ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา หน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หน่วยพัฒนาวิชาชีพครู หรือหน่วยงานผสมผสานของฝ่ายต่าง ๆ ของสถาบัน หรืออาจจะจัดตั้งเป็นหน่วยงานใหม่ โดยใช้ชื่อว่าหน่วยพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพ หรือเรียกชื่ออย่างอื่นตามความเหมาะสมและความพร้อมในด้านบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ของแต่ละสถาบัน

2. ผู้รับผิดชอบการพัฒนา

ผู้รับผิดชอบการพัฒนา ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูของสถาบันควรได้แก่ ผู้บริหารคณะ ซึ่งจะต้องกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนา ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพไว้ในนโยบายและแผนพัฒนาของคณะ โดยมีผู้ปฏิบัติงานรับผิดชอบโดยตรง ซึ่งอาจจะตั้งในรูปของคณะกรรมการพัฒนา ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพ และผู้ปฏิบัติงานควรเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะสนใจการพัฒนานิสิตนักศึกษา การพัฒนาวิชาชีพครู เป็นผู้ที่สนใจใฝ่เรียนรู้กับนิสิตนักศึกษา และเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถทำงานร่วมกับนิสิตนักศึกษาได้ดี นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติงานควรจะต้องประกอบด้วยผู้แทนฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการ คณาจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษา และบุคลากรสายสนับสนุนเพื่อร่วมกันพัฒนา ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของสถาบัน

3. การดำเนินการพัฒนา

ในการดำเนินการพัฒนา ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางในการดำเนินการในขั้นตอนการเตรียมการพัฒนา และขั้นตอนการพัฒนา สรุปได้ดังนี้

3.1 ขั้นตอนเตรียมการพัฒนา ในขั้นเตรียมการพัฒนาควรดำเนินการดังนี้

3.1.1 การใช้แบบประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อประเมินสภาพลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านวิชาการ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะ ผู้รับผิดชอบสามารถทำหนังสือขออนุญาตใช้แบบประเมินจากผู้วิจัยได้โดยตรง

3.1.2 การคัดเลือกลักษณะความเป็นครูวิชาชีพเพื่อสร้างกิจกรรมพัฒนา หลังจากได้มีการประเมินสภาพลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาของสถาบันแล้ว ควรพิจารณาคัดเลือกลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาที่อยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยต่ำและไม่ได้กำหนดเป็นรายวิชาในหลักสูตรของสถาบัน หากพบว่ามีกำหนดเป็นรายวิชาในหลักสูตร ควรนำเสนอผู้สอนประจำรายวิชาให้มีการสอดแทรกเนื้อหาสาระ และจัดกระบวนการเรียนการสอนเข้าไปในรายวิชานั้น ๆ ในกรณีที่สถาบันมีความพร้อมสามารถจัดกิจกรรมให้แก่ นิสิตนักศึกษาทั้ง 4 ชั้นปี สถาบันสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาไปตามความเหมาะสมของแต่ละชั้นปี หรือหากผลการประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพที่ควรได้รับการพัฒนาสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ทำไว้ สถาบันสามารถใช้กิจกรรมพัฒนาทั้ง 12 กิจกรรม ไปพัฒนานิสิตนักศึกษาของสถาบันได้

3.1.3 การจัดเตรียมวิทยาการในแต่ละกิจกรรม สถาบันจะต้องคำนึงถึงความเชี่ยวชาญของวิทยาการให้ตรงกับหัวข้อของกิจกรรมพัฒนา และวิทยาการควรมีความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลายรูปแบบ และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาได้เต็มตามความสามารถและศักยภาพของผู้เรียน โดยสถาบันสามารถขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในสถาบัน หรือจากสถาบันอื่น ๆ เพื่อเป็นวิทยากรจัดกิจกรรมพัฒนาให้นิสิตนักศึกษา

3.1.4 การกำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพ สถาบันสามารถดำเนินการได้ตามความเหมาะสมของแต่ละสถาบัน เช่น จัดในเวลาเรียนปกติโดยจัดทำเป็นตารางกิจกรรมในตารางเรียนของสถาบัน หรือจัดในเวลาเย็นนอกเวลาเรียนตามปกติแต่จะต้องไม่ตรงกับการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัย หรือจัดในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์เต็มวัน หรือจัดในระหว่างปิดภาคการศึกษาในเดือนมีนาคม หรือตุลาคม ทั้งนี้เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้เข้ารับการพัฒนาจากกิจกรรมเต็มเวลา

3.1.5 การจัดเตรียมการด้านอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมพัฒนา ได้แก่ ด้านงบประมาณดำเนินการ อาคารสถานที่ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์

3.2 ขั้นตอนการพัฒนา ในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาผู้วิจัยเสนอแนวทางดำเนินการสรุปได้ดังนี้

3.2.1 การประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาที่จะเข้ารับการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพ โดยผู้ดำเนินการใช้แบบประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้นิสิตนักศึกษาประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของตนเอง เพื่อเก็บคะแนนเป็นคะแนนก่อนการพัฒนา (Pretest)

3.2.2 การจัดนิสิตนักศึกษาเข้ารับการพัฒนาตามกิจกรรมพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพที่สถาบันจัดขึ้น ในวัน เวลา และสถานที่ ที่สถาบันกำหนด และในการจัดนิสิตนักศึกษาเข้ารับการพัฒนาจากกิจกรรมที่จัดขึ้น มีข้อพึงระวัง คือ ในบางกรณีนิสิตนักศึกษาอาจจะไม่เข้ารับการพัฒนาตามกิจกรรมที่สถาบันจัดให้สถาบันอาจจะกำหนดมาตรการป้องกันไว้ดังนี้

- 1) กำหนดให้การเข้ารับการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษา และกำหนดการประเมินผลในระดับ “ผ่าน” หรือ “ไม่ผ่าน”
- 2) กำหนดให้นิสิตนักศึกษาทุกคนเข้ารับการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพอย่างน้อยภาคการศึกษาละ 1 กิจกรรม โดยให้ผู้รับผิดชอบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของสถาบันเป็นผู้ประเมินผล หรือให้การรับรองการพัฒนาของนิสิตนักศึกษา

3.2.3 เมื่อการจัดกิจกรรมพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพเสร็จสิ้นแล้ว ผู้รับผิดชอบใช้แบบประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูชุดเดียวกับที่ใช้ประเมินก่อนการเข้ารับการพัฒนาให้นิสิตนักศึกษาประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของตนเอง หลังการเข้ารับการพัฒนา เพื่อเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนหลังการพัฒนา (Posttest) เพื่อประเมินผลการพัฒนาของนิสิตนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม

4. การประเมินผลการพัฒนา

ผู้รับผิดชอบในการดำเนินการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพดำเนินการประเมินผลการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาที่เข้ารับการพัฒนาจากกิจกรรมที่สถาบันจัดขึ้นโดยการเปรียบเทียบคะแนนลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษา ก่อนเข้ารับการพัฒนาและหลังการเข้ารับการพัฒนา และสถาบันอาจจะประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาในด้านอื่น ๆ ตามความประสงค์ของแต่ละสถาบัน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู

ผลการวิเคราะห์การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู ปรากฏผลการทดลองเป็นไปตามสมมุติฐาน ดังนี้

3.1 การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

3.1.1 นิสิตศึกษากลุ่มทดลองที่เข้ากิจกรรมการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยของผลการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพ ด้านวิชาการสูงกว่านิสิตศึกษากลุ่มควบคุม โดยมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง = 3.94 กลุ่มควบคุม = 3.41

3.1.2 นิสิตศึกษากลุ่มทดลองที่เข้ากิจกรรมการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยของผลการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพ ด้านเทคนิควิธีสูงกว่านิสิตศึกษากลุ่มควบคุม โดยมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง = 4.21 กลุ่มควบคุม = 3.58

3.1.3 นิสิตศึกษากลุ่มทดลองที่เข้ากิจกรรมการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยของผลการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพ ด้านคุณลักษณะสูงกว่านิสิตศึกษากลุ่มควบคุม โดยมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง = 4.33 กลุ่มควบคุม = 3.90

3.2 การเปรียบเทียบของกลุ่มทดลองก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง
ปรากฏผลการทดลองเป็นไปตามสมมุติฐาน ดังนี้

3.2.1 นักศึกษากลุ่มทดลองที่เข้ากิจกรรมการพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยของผลการพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพ ด้านวิชาการหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งค่าเฉลี่ยก่อนการทดลอง = 3.07 หลังการทดลอง = 3.94

3.2.2 นักศึกษากลุ่มทดลองที่เข้ากิจกรรมการพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยของผลการพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพ ด้านเทคนิควิธีหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งค่าเฉลี่ยก่อนการทดลอง = 3.33 หลังการทดลอง = 4.21

3.2.3 นักศึกษากลุ่มทดลองที่เข้ากิจกรรมการพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยของผลการพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพ ด้านคุณลักษณะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งค่าเฉลี่ยก่อนการทดลอง = 3.83 หลังการทดลอง = 4.33

3.3 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองส่วนใหญ่ได้รับความรู้และประโยชน์จากการพัฒนาในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพในระดับมาก โดยได้รับความรู้และประโยชน์ในระดับมากที่สุด 3 กิจกรรม คือ ช่วงความรู้สู่คอมพิวเตอร์ มีค่าเฉลี่ย 4.81 กิจกรรมสานสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย 4.62 และคุณค่าของความเป็นครู มีค่าเฉลี่ย 4.59 ส่วนในด้านการจัดกิจกรรมในภาพรวมพบว่า ในส่วนของเนื้อหากิจกรรม สถานที่จัดกิจกรรมและผู้สอน อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย 4.77, 4.60 และ 4.53 ตามลำดับ และส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรจัดกิจกรรมให้แก่นักศึกษาครูทุกชั้นปี โดยนักศึกษากลุ่มทดลองทุกคนจะเข้าร่วมกิจกรรมในโอกาสต่อไป ร้อยละ 100.00 สำหรับกิจกรรมอื่น ๆ ที่นักศึกษากลุ่มทดลองเสนอให้จัดเพิ่มเติม 3 อันดับแรก คือ กิจกรรมเกี่ยวกับนันทนาการ (7 ราย) ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (6 ราย) และการฝึกเทคนิคการสอน การทำสื่อการสอน กิจกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ (5 ราย) ส่วนสิ่งที่ประทับใจในการเข้าร่วมกิจกรรม 3 อันดับแรก คือ คณะผู้จัดกิจกรรม (22 ราย) การได้รับความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติม (15 ราย) และวิทยากร (13 ราย) และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 3 อันดับแรก คือ การจัดกิจกรรมให้กับนักศึกษาทุกชั้นปี เพราะเป็นกิจกรรมที่ดีมาก (11 ราย) การควบคุมกิจกรรมให้เป็นไปตามกำหนดเวลา (7 ราย) และการจัดกิจกรรมไม่ควรจัดให้ตรงกับกิจกรรมอื่น ๆ และใกล้ระยะเวลาสอบ (5 ราย)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ มีประเด็นการอภิปรายผลดังนี้

1. ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูในปัจจุบัน

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูในปัจจุบัน มีรายละเอียดในการอภิปรายผล ดังนี้

1.1 ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านวิชาการ

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านวิชาการของนิสิตนักศึกษาครู พบว่า ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านวิชาการของนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$ และ 3.32 ตามลำดับ) ส่วนชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$ และ 3.88 ตามลำดับ) เนื่องจากเมื่อพิจารณาหลักสูตรการศึกษาของคณะครุศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ พบว่า รายวิชาเกี่ยวกับความรู้วิชาชีพครู ส่วนใหญ่นิสิตนักศึกษาจะได้รับการศึกษาในชั้นปีที่สูงขึ้น เช่น ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ความรู้เกี่ยวกับหลักการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เทคโนโลยีการศึกษา งานในหน้าที่ครู การบริหารการศึกษา และปรัชญาการศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ความรู้ในบางเรื่องเป็นเรื่องใหม่ เช่น ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาไทย ซึ่งได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับแรก เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2542 นิสิตนักศึกษาทุกชั้นปียังมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยแต่ละชั้นปีใกล้เคียงกัน ($\bar{X} = 2.75, 2.74, 2.76$ และ 3.01 ตามลำดับชั้นปี)

ในเรื่องการวิจัยการศึกษา พบว่า นิสิตนักศึกษาทุกชั้นปีมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยแต่ละชั้นปีใกล้เคียงกัน ($\bar{X} = 2.64, 2.56, 2.65$ และ 2.97 ตามลำดับชั้นปี) เนื่องจากหลักสูตรของบางสถาบันกำหนดรายวิชานี้เป็นรายวิชาเลือก เช่น หลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 24(5) กำหนดไว้ว่าในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ และมาตรา 30 กำหนดให้สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คณะศึกษาศาสตร์ที่ยัง

ไม่ได้กำหนดให้ทุกวิชาที่เป็นวิชาบังคับ ควรจะกำหนดให้เป็นวิชาบังคับในหลักสูตร เพื่อให้บัณฑิต นักศึกษามีความรู้และประสบการณ์ในการวิจัยการศึกษา สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เมื่อออกไปประกอบอาชีพครูในอนาคต

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านวิชาการ พบว่า นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษและ คอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับปานกลางและมีคะแนนเฉลี่ยน้อยใกล้เคียงกัน ดังจะเห็นได้จากคะแนนเฉลี่ยความรู้ภาษาอังกฤษเรียงตามลำดับชั้นปี คือ 2.87, 2.97 และ 2.78 ส่วนคะแนนเฉลี่ยความรู้คอมพิวเตอร์ เรียงตามลำดับชั้นปี คือ 2.78, 2.91 และ 2.86 ในขณะที่สภาพการณ์ปัจจุบัน ความรู้ทั้ง 2 อย่างนี้ มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับครู เนื่องจากภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ เป็นสื่อที่สำคัญในการเป็นเครื่องมือสำหรับครู ในการแสวงหาความรู้ใหม่ที่หลากหลายและกว้างไกลจากแหล่งข้อมูลข่าวสารในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (อมรวิชัย นาคทรพรพ, 2539; อารุง จันทวนิช, 2540 และชัยอนันต์ สมุทวนิช, 2541) และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เน้นความสำคัญของภาษาและเทคโนโลยี โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 23(2) และ (4) ว่า ในการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมในเรื่องความรู้ และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้และทักษะด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่าง ถูกต้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

1.2 ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านเทคนิควิธี

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านเทคนิควิธีของนิสิต นักศึกษาครู พบว่า ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านเทคนิควิธีของนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.35 และ 3.47 ตามลำดับ) ส่วนชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.60 และ 3.90 ตามลำดับ) ซึ่งจะเห็นได้ว่าคะแนนเฉลี่ยของนิสิต นักศึกษาจะเพิ่มขึ้นตามลำดับชั้นปี ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนของคณะครุศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ ส่วนใหญ่ได้กำหนดให้นิสิตนักศึกษาได้ศึกษาวิชาการศึกษาทั่วไป และบางรายวิชาที่เกี่ยวกับวิชาชีพครู เช่น รายวิชาการศึกษาเบื้องต้น จิตวิทยาการศึกษา พื้นฐานวิชาชีพครู เป็นต้น ตั้งแต่เรียนในชั้นปีที่ 1 และเมื่อเรียนในชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ก็จะได้เรียนราย วิชาที่เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนเพิ่มขึ้นตามลำดับ จะเห็นได้จากคะแนนเฉลี่ยด้านเทคนิควิธีของนิสิต นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีเพียง 3 รายการเท่านั้น อยู่ในระดับปานกลาง คือ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวัดและประเมินผลได้ (\bar{X} = 3.12) ใช้แฟ้มสะสมงานในการ ประเมินผลผู้เรียน (\bar{X} = 3.44) และศึกษาผู้เรียนเป็นรายกรณี (\bar{X} = 3.39) ทั้งนี้เนื่องจากการ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวัดและประเมินผล และการใช้แฟ้มสะสมงานในการประเมินผล ผู้เรียน เป็นเรื่องค่อนข้างใหม่สำหรับการเรียนการสอนในคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ และ

เมื่อตรวจสอบจากหลักสูตรการศึกษาไม่ปรากฏรายวิชาที่กำหนดเรื่องนี้ไว้โดยตรง แต่ผู้สอนอาจจะสอนสอดแทรกไว้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น การวัดและประเมินผล และคอมพิวเตอร์ศึกษา สำหรับเรื่องการศึกษาผู้เรียนเป็นรายกรณี พบว่า ไม่ได้กำหนดไว้เป็นรายวิชาบังคับในหลักสูตรวิชาชีพครูโดยตรงเช่นกัน อย่างไรก็ตามความรู้เกี่ยวกับการศึกษาผู้เรียนเป็นรายกรณี มีความสำคัญมากสำหรับครู เนื่องจากนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นไว้ว่า ลักษณะที่ดีของครูนั้นต้องเอาใจใส่เด็กทั้งตัว จะต้องดูแลสุขภาพ อารมณ์ และสังคมของเด็ก ครูต้องรู้จักนักเรียนและแนะนำช่วยเหลือนักเรียนตามความสามารถและความถนัด ครูต้องเอาทศศิษย์ ครูควรจะมีความรู้และทักษะเช่นเดียวกับแพทย์ คือ สามารถวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามศักยภาพของเขาเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม และครูจำเป็นต้องมีความสามารถในการสังเกตเด็ก (ก่อ สวัสดิพานิชย์, 2513; ศิริพร ทิพย์คง, 2536; วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2540; สมพงษ์ พละสุรย์, 2542; Curtis, 1996) นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ โดยกำหนดไว้ในมาตรา 24(1) ไว้ว่า ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนจะต้องจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้นนิสิตนักศึกษาครูจึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการศึกษาและฝึกทักษะในการศึกษาผู้เรียนเป็นรายกรณี ในขณะที่กำลังศึกษาในสถาบันเพื่อนำความรู้และทักษะไปใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป

นอกจากนี้จากผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลความเป็นครูวิชาชีพด้านเทคนิค วิธีของนิสิตนักศึกษาครู พบว่า ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาทั้ง 4 ชั้นปี ที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด 2 รายการใกล้เคียงกัน คือ การยิ้มแย้มแจ่มใสและมีอารมณ์ขันในเวลาสอน (\bar{X} = 3.80, 3.97, 4.14 และ 4.30 ตามลำดับชั้นปี) การปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้แก่ผู้เรียน (\bar{X} = 3.77, 3.88, 4.03 และ 4.26 ตามลำดับชั้นปี) ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของครูที่ดีตามหลักธรรมของพุทธศาสนา และความคิดเห็นของนักวิชาการ ที่กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า ครูต้องมีลีลาของนักสอนคือ ทำบรรยากาศให้สนุก มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส มีอารมณ์สดชื่น มีชีวิตชีวา มีอารมณ์ขัน มองโลกในแง่ดี ไม่เป็นคนวิตกกังวล นักเรียนเรียนด้วยความรู้สึกปลอดภัย และไม่หวาดหวั่น (พระราชวรมนี, 2527; จุฑา บุรีภักดี, 2535; สมน อมรวิวัฒน์, 2536; ศิริพร ทิพย์คง, 2536 และภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, ม.ป.ป.) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เฉลียว บุรีภักดี (2520) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดีจากกลุ่มนักเรียนผู้ปกครอง ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ลักษณะของครูที่ดีในด้านมนุษยสัมพันธ์ข้อหนึ่งคือ มีความสุภาพยิ้มแย้มแจ่มใส และจากผลงานวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535) ได้ศึกษาพฤติกรรมของครูในอุดมคติ นักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า พฤติกรรมของครูที่นักเรียนประทับใจ คือ ครูอารมณ์ดี ง่าย

ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดจาตลก เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ วิทที (Witty, 1947) ที่พบว่า ลักษณะที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของครูใน 12 ประการ คือ ครูต้องมีอารมณ์ขัน

สำหรับในการปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับคุณลักษณะของบุคคลที่จะเป็นครูที่ดีตามหลักพุทธศาสนาในข้อ โนจัญฐานะ นิโย คือ ไม่ชักนำศิษย์ไปในทางที่ต่ำ ไม่แนะนำเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางที่เสื่อม (พระราชวรมณี, 2528) และตรงกับธรรมเทศกธรรม 5 ในข้อ อนุทตทา คือ ตั้งจิตเมตตา สอนด้วยความปรารถนาดี (พระราชวรมณี, 2527) นอกจากนี้พระพุทธานุส (2531) ได้แสดงปาฐกถาเกี่ยวกับลักษณะครูดีไว้ว่า ครูคือ ผู้ยกสถานะทางวิญญาณของโลกให้ดีขึ้น นอกจากนี้ครูที่ดีมีหน้าที่สร้างค่านิยมที่ดี ๆ ให้บังเกิดขึ้นในสังคมและอบรมจิตใจให้ผู้เรียน (จุทา บุรีภักดี, 2535 และวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2540)

1.3 ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านคุณลักษณะ

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ความเป็นครูวิชาชีพด้านคุณลักษณะของนิสิต นักศึกษาครูในปัจจุบัน พบว่า ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาทั้ง 4 ชั้นปี อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.89, 3.96, 4.03 และ 4.22 ตามลำดับชั้นปี) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม และด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งมีรายละเอียดในการอภิปรายผล ดังนี้

1.3.1 ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านบุคลิกภาพ พบว่า นิสิตนักศึกษาครูทั้ง 4 ชั้นปี มีคุณลักษณะในการสื่อสาร ลักษณะท่าทาง และมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดเหมือนกันในการใช้ภาษาสุภาพ ไพเราะ นุ่มนวล (\bar{X} = 3.84, 3.93, 3.91 และ 4.19 ตามลำดับชั้นปี) แต่งกายเหมาะสมกับวิชาชีพครู (\bar{X} = 3.90, 3.96, 4.01 และ 4.36 ตามลำดับชั้นปี) และจริงจังต่อผู้เรียนและมองผู้เรียนในแง่ดี (\bar{X} = 4.01, 4.20, 4.31 และ 4.48 ตามลำดับชั้นปี) ซึ่งแสดงให้เห็นว่านิสิตนักศึกษาครูในปัจจุบันมีบุคลิกภาพที่ดีที่สอดคล้องกับความคิดเห็นในเรื่องนี้ของนักวิชาการ ซึ่งครูที่ดีต้องมีวาจาจาม พุดจาไพเราะนุ่มนวล ชวนฟัง น้ำเสียงชัดเจน รู้จักใช้ถ้อยคำ พุดเหมาะสม พุดแต่สิ่งที่มีประโยชน์ ไม่พุดร้าย ไม่พุดหยาบคาย ไม่พุดเยาะเย้ย ในขณะที่เดียวกันครูควรแต่งกายสะอาดเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ ครูต้องรักเด็ก เข้าใจเด็ก เห็นอกเห็นใจเด็ก มีความใกล้ชิดผูกพันกับศิษย์ มีใจรักนักเรียนอย่างแท้จริง และมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน (ก่อ สวัสดิพานิชย์, 2513; ยนต์ ชุ่มจิต, 2533; จุทา บุรีภักดี, 2535; สิริพร ทิพย์คง, 2536; สุมณ อมรวิวัฒน์, 2536 และวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2540)

นอกจากนี้มีผลงานวิจัยหลายเรื่องที่ติดตามผลบัณฑิตคณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ ที่แสดงให้เห็นว่า บัณฑิตครูมีบุคลิกภาพดี ดังเช่นผลการวิจัยการติดตามผลบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครูภาคใต้ ของเมตตา นพประดิษฐ์ (2525) พบว่า บัณฑิต

ครูมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการเป็นครูในด้านมีมนุษยสัมพันธ์ และมีบุคลิกภาพตามเหมาะสมกับการเป็นครู เช่น กิริยามารยาทดี สุภาพเรียบร้อย มีความคิดสร้างสรรค์ แต่งกายสะอาดและเหมาะสมกับกาลเทศะ ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน เช่นเดียวกับผลการศึกษาวิจัยของ วัลนิกา ฉลากบาง (2537) ที่ได้ศึกษาบุคลิกภาพและความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิตในโครงการครูทายาทที่ปฏิบัติงานในจังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนครู และคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียน มีความพึงพอใจในระดับมากต่อบุคลิกภาพของบัณฑิตในโครงการครูทายาท

1.3.2 ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านคุณธรรม พบว่า นิสิตนักศึกษาทั้ง 4 ชั้นปี มีคุณลักษณะในความมีวินัย ขยัน อดทน ประหยัด ยุติธรรม ความรับผิดชอบ และความเมตตาากรุณา อยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดใกล้เคียงกัน คือ มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง ผู้อื่น และวิชาชีพครู (\bar{X} = 4.08, 4.21, 4.28 และ 4.46 ตามลำดับชั้นปี) ทำงานเพื่อความสำเร็จของศิษย์ (\bar{X} = 4.00, 4.04, 4.01 และ 4.36 ตามลำดับชั้นปี) ยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ และความคิดเห็นของผู้อื่น (\bar{X} = 3.88, 3.91, 4.03 และ 4.30 ตามลำดับชั้นปี) ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด (\bar{X} = 3.73, 3.81, 3.98 และ 4.05 ตามลำดับชั้นปี) ปฏิบัติงานครูด้วยความซื่อตรง (\bar{X} = 4.11, 4.27, 4.26 และ 4.51 ตามลำดับชั้นปี) ไม่ละทิ้งหน้าที่ในการสอนและงานครูที่รับผิดชอบ (\bar{X} = 3.99, 4.12, 4.23 และ 4.41 ตามลำดับชั้นปี) และให้ความรักและปรารถนาดีต่อผู้เรียน (\bar{X} = 4.17, 4.28, 4.38 และ 4.52 ตามลำดับชั้นปี) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นิสิตนักศึกษาครูเป็นผู้ที่มีคุณธรรมสำหรับครูที่ดีดั่งที่นักวิชาการได้ให้ความคิดเห็นในเรื่องนี้ว่า ครูที่ดีเป็นผู้ที่มีคุณธรรม เช่น มีความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ มีความซื่อตรง อยู่ในศีลธรรม เคารพต่อความเป็นจริงและความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และมีความรักและเมตตาต่อนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เป็นต้น (ธนูแสงศักดิ์, 2505; ยนต์ ชุ่มจิต, 2533; สิริพร ทิพย์คง, 2536 และสมน อมรวีวัฒน์, 2536)

1.3.3 ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู พบว่า นิสิตนักศึกษาทั้ง 4 ชั้นปี มีความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู อยู่ในระดับมาก โดยชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดในการมีจิตสำนึกในความเป็นครู (\bar{X} = 4.23 และ 4.34 ตามลำดับ) ส่วนชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดในการรักษาและส่งเสริมเกียรติของวิชาชีพครู (\bar{X} = 4.21 และ 4.41 ตามลำดับ) ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลการศึกษาในครั้งนี้ แตกต่างกับการศึกษาปัญหาของวิชาชีพครูที่ได้มีผู้ศึกษาไว้ ซึ่งพบว่า ผู้ที่ศึกษาในคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ส่วนใหญ่ยังขาดศรัทธา อุดมการณ์ และความสามารถพื้นฐานที่จะเป็นครู เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกนักศึกษาครูไม่เหมาะสม ทำให้ไม่สามารถคัดเลือกนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพ มีศรัทธา มีอุดมการณ์ที่จะเข้าศึกษาได้และยังไม่มีปณิธานเพียงพอและอย่างแท้จริงต่อการประกอบอาชีพครู (กองนโยบายและแผน, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531) ทั้งนี้อาจจะเกิดจากสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจและสังคมของชาติ ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำที่

ทำให้เกิดภาวะความแปรปรวนของอาชีพ ที่องค์กรเอกชนจะต้องลดจำนวนพนักงานจำนวนมาก จึงทำให้ประชาชนตระหนักถึงการมีอาชีพที่มั่นคงกว่า เช่น งานราชการ ซึ่งอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลให้นักเรียนสนใจเข้าศึกษาวิชาชีพครู และมีผู้สนใจประกอบวิชาชีพครูเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีบริบทอื่น ๆ ที่สืบเนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่สร้างความเชื่อมั่นและความยั่งยืนในวิชาชีพครู คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ระบุไว้ในมาตรา 81 ให้รัฐมีนโยบายในการพัฒนาวิชาชีพครู และจากสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 52 ได้กำหนดมาตรการหลักในการเร่งรัดการปฏิรูป 4 องค์ประกอบ คือ การพัฒนาครู การประเมินคุณภาพ การออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และการตอบแทนและยกย่องครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542; สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2542 และมนตรี จุฬาวินทล, 2543)

1.3.4 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิต

นักศึกษาครูด้านคุณลักษณะ มีข้อมูลที่น่าสนใจที่พบว่า นิสิตมีคุณลักษณะอยู่ในระดับมากและส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยสูง ซึ่งเป็นทักษะที่ติดตัวนิสิตนักศึกษามาก่อนจึงนับว่าเป็นส่วนที่ดีในการพัฒนาวิชาชีพครูที่สถาบันจะต้องพัฒนาคุณลักษณะที่ติดอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นถึงระดับมากที่สุด ไม่ใช่ปล่อยให้อยู่ในสภาพเดิมหรือลดน้อยลง เช่น ในด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครูที่นิสิตนักศึกษามีมาก่อนเข้าสู่สถาบัน ดังนั้นเมื่อจบการศึกษาออกไปเขาจะต้องรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครูด้วยจิตและวิญญาณของความเป็นครู และมีความต้องการเป็นครูตลอดไป อย่างไรก็ตาม สำหรับคุณลักษณะที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำ โดยเฉพาะคะแนนเฉลี่ยของนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ได้แก่ ทักษะในการนำเสนอผลงานทางวิชาการ ($\bar{X} = 3.31$) ทักษะในการถาม ($\bar{X} = 3.44$) ทักษะในการเขียน ($\bar{X} = 3.48$) และการใช้ภาษาทำทางได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.48$) ซึ่งทักษะทั้ง 4 ประการ เป็นทักษะที่มีความสำคัญในการสื่อสารของนิสิตนักศึกษาครู ดังนั้นกวีวิชาการได้กล่าวถึงคุณลักษณะอันมีคุณค่าของความเป็นครูไว้ว่า ครูเป็นคนฉลาดสามารถใช้ภาษาโต้ตอบกับบุคคลอื่นได้ถูกต้อง รับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ได้เข้าใจรวดเร็ว จับประเด็นได้ว่าอะไรสำคัญ อะไรเป็นประเด็นหลักและประเด็นย่อย ตั้งคำถามได้เหมาะสม ฟังคำถามครั้งเดียวเข้าใจ ใช้ภาษาไทย สื่อสารได้อย่างดี กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลทั้งการเขียนและการพูด มีความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้อื่น เป็นผู้มีบุคลิกทำทางดี รู้จักวางตัวได้เหมาะสมกับกาลเทศะ และมีความมั่นใจในตัวเอง (ฐะปะนีย์ นาครทรรพ, 2535; สุนน อมรวิวัฒน์, 2536 และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539)

จากความสำคัญของทักษะดังกล่าวแล้ว สถาบันผลิตครูสามารถพัฒนาทักษะเหล่านี้ให้แก่ นิสิตนักศึกษาตั้งแต่เข้าเรียนในชั้นปีที่ 1 เพื่อเป็นการปูพื้นฐานที่ดีในการใช้ภาษาไทยในการสื่อสารทั้งการพูด การอ่าน การฟัง และการเขียน รวมทั้งได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสมกับวิชาชีพครู

2. รูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู

จากการสร้างรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู มีประเด็นการอภิปรายผลดังนี้

2.1 การสร้างรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกระบวนการพัฒนานักศึกษาของมิลเลอร์และพรินซ์ (Miller and Prince, 1976) ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนานักศึกษาที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนานักศึกษาในระดับอุดมศึกษา และเป็นโครงการส่งเสริมการพัฒนานักศึกษาของสมาคมบุคลากรอุดมศึกษาแห่งประเทศไทยสหรัฐอเมริกา (American College Personnel Association) โดยกระบวนการพัฒนานักศึกษาดังกล่าว มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ 1) หน่วยงานพัฒนา 2) ผู้รับผิดชอบการพัฒนา 3) การดำเนินการพัฒนา ที่ประกอบด้วย การตั้งเป้าหมายในการพัฒนา การประเมินสภาพนักศึกษา และวิธีการดำเนินการพัฒนาที่มีขั้นตอนการดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการพัฒนา และขั้นดำเนินการพัฒนา และ 4) การประเมินผลการพัฒนา ทั้งนี้รูปแบบการพัฒนา ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกระบวนการดังกล่าว เป็นรูปแบบการพัฒนาที่สามารถนำไปใช้ได้จริงและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ดังนี้

2.1.1 จากเป้าหมายของรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู เพื่อพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูในด้านวิชาการ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะ ด้วยกิจกรรมพัฒนานอกเหนือการเรียนการสอนตามปกติ ซึ่งจากผลการทดลองพบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีลักษณะความเป็นครูวิชาชีพหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะ

2.1.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นกิจกรรมที่สร้างจากผลการวิเคราะห์ผลการประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูทั่วประเทศ ที่พบว่านิสิตนักศึกษามีลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านวิชาการ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะ ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยน้อยสม่าเสมอกันทั้ง 4 ชั้นปี โดยเฉพาะในด้านวิชาการ และด้านเทคนิควิธี ที่สถาบันฝึกหัดครูจะต้องพัฒนาให้แก่ นิสิตนักศึกษาให้มีความรู้และความสามารถก่อนที่จะออกไปเป็นครูมืออาชีพ ส่วนคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม ความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ติดตัวมากับนิสิตนักศึกษาและเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก จึงเป็นหน้าที่ของสถาบันที่จะต้องเสริมสร้างคุณลักษณะเหล่านี้ให้แก่ นิสิตนักศึกษาดลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันเพื่อให้ นิสิตนักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นครูมากยิ่งขึ้น เหมาะสมกับการอยู่ในวิชาชีพครูซึ่งเป็นวิชาชีพชั้นสูง (กองมาตรฐานวิชาชีพ, 2537) ดังนั้นการสร้างกิจกรรมพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จึงเป็นกิจกรรมพัฒนาที่มุ่งเสริมสร้างลักษณะความเป็นครูวิชาชีพที่พบว่า นิสิตนักศึกษายังมีข้อด้อยที่สอดคล้องกับผลการประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูทั่วประเทศ

2.1.3 ในการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู จำเป็นจะต้องมีหน่วยงาน หรือองค์กรของสถาบันมารองรับการดำเนินงาน ซึ่งสถาบันสามารถจัดหน่วยงานได้หลายรูปแบบโดยให้หน่วยงานที่มีอยู่เดิม เช่น ฝ่ายวิชาการ หรือฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา หรือหน่วยงานอื่นเป็นผู้รับผิดชอบ หรือหากสถาบันมีความพร้อมในด้านบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่สามารถจัดตั้งเป็นหน่วยงานใหม่ที่ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพโดยตรง จะทำให้การดำเนินงานมีเอกภาพมากยิ่งขึ้น

2.1.4 ในส่วนของผู้ดำเนินการพัฒนามีความสำคัญมากเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารคณะจะต้องกำหนดนโยบายในการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาไว้เป็นนโยบายที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานิสิตนักศึกษาของคณะโดยให้การสนับสนุนในด้านทรัพยากรในการดำเนินงาน และมีแนวทางในการบริหารจัดการให้คณาจารย์และบุคลากรของคณะมองเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือในการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษา

2.2 รูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และนำรูปแบบไปทดลองใช้พบว่า ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งเกิดจากองค์ประกอบหลายประการ เช่น 1) นักศึกษากลุ่มทดลองที่เข้ารับการพัฒนานักศึกษาที่เข้ากิจกรรมด้วยความสมัครใจ 2) คุณลักษณะของคณะทำงานในการทดลอง 3) กิจกรรมเป็นกิจกรรมแปลกใหม่ที่มีกระบวนการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่สอดคล้องกับแนวการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) และ 4) วิทยากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒินำเคารพทั้งหน้าที่การงานและบุคลิกภาพ มีวิธีการสอนน่าสนใจ เป็นกันเอง และมีความเสียสละในการให้ความรู้เต็มที่ ดังปรากฏในความประทับใจที่นักศึกษากลุ่มทดลองได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมในตารางที่ 64

ดังนั้นผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า รูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู สามารถประสบความสำเร็จได้จากองค์ประกอบหลายประการ และรูปแบบการพัฒนาสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 จัดเป็นกิจกรรมเสริมนอกเหนือจากการเรียนการสอนตามปกติ เช่นเดียวกับการทดลองของผู้วิจัย

รูปแบบที่ 2 จัดแบบบูรณาการเข้าไปในระบบการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรปกติ

รูปแบบที่ 3 จัดในรูปของกิจกรรมนิสิตนักศึกษา เช่น จัดเป็นค่ายกิจกรรมพัฒนาตนเอง ค่ายกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม ค่ายกิจกรรมพัฒนามุขนิสิตนักศึกษา โดยการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวนี้ควรให้มีการประเมินเป็นผลงานหรือประสบการณ์การเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา เช่น กำหนดให้มีการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมและดำเนินนิสิตนักศึกษาได้รับการประเมินผลให้

“ผ่าน” ก็จะได้รับเกียรติบัตรประสบการณ์ หรือเป็น “ผ่าน” หรือ “ไม่ผ่าน” หรือ จัดทำเป็นแฟ้มสะสมงานกิจกรรมของนิสิตนักศึกษา

2.3 ในการสร้างองค์ประกอบของกิจกรรมการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพ ผู้วิจัยได้ใช้แนวการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเสริมสำหรับนักศึกษาคุรุทายาทระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (กรมการฝึกหัดครู, 2537) และรูปแบบการสอนของจอยซ์และเวล (Joyce & Weil, 1986) เป็นแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ เนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอด จุดประสงค์ แนวการจัดกิจกรรม ระยะเวลาจัดกิจกรรม สื่อในการจัดกิจกรรม การวัดและประเมินผล ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า เพื่อให้การจัดกิจกรรมบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้น ควรเพิ่มองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ตัวอย่างกิจกรรม เอกสารประกอบการทำกิจกรรม ขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่มีรายละเอียดทุกขั้นตอน ตัวอย่างแบบวัดและประเมินผล และเอกสารอ้างอิงแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นคู่มือสำหรับผู้สนใจนำกิจกรรมไปใช้ สามารถใช้ได้สะดวกและประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างเช่น “การสร้างสมรรถภาพในวิชาชีพครู โดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อ” ของทวีป อภิสัท (2539) ที่ได้รวบรวมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นคู่มือสำหรับฝึกให้เกิดสมรรถภาพในชีวิตครู หรืออาจจะจัดทำเป็นต้นแบบการฝึกทักษะต่าง ๆ ดังผลการวิจัยของ อุทุมพร จามรมาน, ปทีป เมธาคณวุฒิ และสุวิมล ว่องวานิช (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับนิสิตนักศึกษาครูในสังคมเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยจัดทำต้นแบบการฝึกทักษะ 7 ต้นแบบ เช่น ต้นแบบการฝึกทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียน คิด จำ จุดต้นแบบฝึกคิดเป็นระบบ ต้นแบบฝึกค้นหาข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นต้น เพื่อเป็นต้นแบบการฝึกทักษะสำหรับนิสิตนักศึกษาครูและอาจารย์คณะครุศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ ใช้ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

ดังนั้นจากการสร้างรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู และจากผลการทดลองใช้รูปแบบในการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้พัฒนานิสิตนักศึกษาครูได้จริง ผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ในสถาบันอื่น ดังนี้

1. ในการนำรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู สามารถนำไปใช้ได้กับสถาบันฝึกหัดครูทุกสถาบัน โดยรูปแบบกระบวนการพัฒนานิสิตนักศึกษา ดังที่ผู้วิจัยนำเสนอ หรืออาจจะปรับรูปแบบใหม่ตามความสอดคล้องและเหมาะสมของแต่ละสถาบัน

2. การเลือกกิจกรรมพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพที่ผู้วิจัยนำเสนอ จำนวน 12 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่สร้างจากกรณีวิเคราะห์ผลการประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูทั่วประเทศแล้วพบว่า นิสิตนักศึกษามีลักษณะความเป็นครูวิชาชีพที่ได้รับการพัฒนาในด้านวิชาการ 6 รายการ ด้านเทคนิควิธี 3 รายการ และด้านคุณลักษณะ 4 รายการ รวม 13 รายการ และเป็นลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยน้อยโดยสม่ำเสมอทั้ง 4 ชั้นปี ผู้วิจัยจึงได้พิจารณา

คัดเลือกมาสร้างเป็นกิจกรรมพัฒนาได้ 12 กิจกรรม ซึ่งบางกิจกรรมสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ให้พัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพได้ทั้งด้านวิชาการ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะ สำหรับสถาบันที่จะนำกิจกรรมไปปรับใช้ต่อไป สามารถนำกิจกรรมดังกล่าวไปใช้ได้ถ้าหากผลการประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาแต่ละสถาบันสอดคล้องกับผลการประเมินของผู้วิจัย

3. ในการจัดกิจกรรมของแต่ละสถาบันสามารถดำเนินการพัฒนาได้หลายแนวทาง ดังนี้

3.1 การผสมผสานกิจกรรมพัฒนาเข้าไปในกระบวนการเรียนการสอนในหลักสูตรปกติ เช่น การเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติกำหนดให้มีเวลาเรียน 16 สัปดาห์ต่อภาคการศึกษา ผู้สอนสามารถจัดเป็นกิจกรรมพัฒนาเพิ่มเข้าไปในสัปดาห์ใดสัปดาห์หนึ่ง อาจจะใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง หรือมากกว่าตามความเหมาะสม ทำให้นิสิตนักศึกษาทุกคนที่เรียนรายวิชานั้น ได้รับการพัฒนาจากกิจกรรมไปพร้อมกันซึ่งไม่ใช่การบังคับแต่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน ตัวอย่างเช่น ทักษะคอมพิวเตอร์ ผู้สอนสามารถผสมผสานเข้าไปในการเรียนการสอนรายวิชาการวิจัยการศึกษา หรือทักษะในการสื่อสารสามารถบูรณาการเข้าไปในกระบวนการเรียนการสอนได้ทุกวิชา หรือการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ผู้สอนทุกรายวิชาสามารถกำหนดเข้าไปในกระบวนการเรียนการสอน โดยให้นิสิตนักศึกษาฝึกสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตในการทำรายงาน เป็นต้น หรือให้ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา หรือหน่วยงานอื่นในสถาบันเป็นผู้จัดกิจกรรมให้ แต่กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนในรายวิชา

3.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพ สถาบันสามารถกำหนดในรูปแบบของ “แฟ้มสะสมงาน (Portfolio)” เพื่อให้นิสิตนักศึกษาทำแฟ้มสะสมงานกิจกรรมพัฒนา ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพตลอด 4 ปีการศึกษา โดยสถาบันกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ ในการใช้แฟ้มสะสมงาน เช่น การกำหนดกิจกรรมพัฒนาที่นิสิตนักศึกษาจะต้องเข้ารับการพัฒนา เพื่อเก็บผลการพัฒนาไว้ในแฟ้มสะสมงานในแต่ละภาคการศึกษา กำหนดผู้ประเมินแฟ้ม การให้คะแนนแฟ้มสะสมงาน

3.3 การจัดกิจกรรมพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพอาจจะจัดในลักษณะของการดำเนินงานร่วมกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ของสถาบัน เช่น ฝ่ายวิชาการ ร่วมกับฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา จัดกิจกรรมพัฒนาร่วมไปในการปฐมนิเทศนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพื่อปลูกฝังความรักและความศรัทธาต่อวิชาชีพ ตั้งแต่นิสิตนักศึกษาเข้าสู่สถาบัน และจัดกิจกรรมพัฒนาด้านอื่น ๆ ในแต่ละชั้นปีของนิสิตนักศึกษาตามที่คณะกรรมการกำหนด

3.4 การจัดกิจกรรมพัฒนาของสถาบัน สามารถจัดในรูปแบบของการวิจัย โดยฝ่ายวิจัยสามารถส่งเสริม และให้การสนับสนุนทุนการวิจัย เพื่อการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพให้แก่คณาจารย์และบุคลากรของสถาบัน

3.5 ในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพ ไม่จำเป็นต้องผู้รับผิดชอบ การพัฒนาจะต้องเป็นคณาจารย์หรือบุคลากรของสถาบันจัดขึ้นโดยตรง แต่สามารถจัดในรูปของ การให้รุ่นพี่สอนรุ่นน้อง โดยใช้ชุดกิจกรรมที่สถาบันทำไว้ หรือเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นตามความ เหมาะสม แล้วให้ผู้รับผิดชอบของสถาบัน หรือคณาจารย์เป็นที่ปรึกษากิจกรรม เป็นการส่งเสริม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษารุ่นพี่ และเป็นการ ถ่ายทอดกิจกรรมที่ดีจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง กิจกรรมดังกล่าวอาจจะจัดเป็น “ค่ายพัฒนาตนเอง” ทั้งในและนอกสถาบันโดยอยู่ในความดูแลและการให้คำปรึกษาของคณาจารย์

4. การสร้างแนวการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพ ควรจัดกิจกรรม ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ลดการบรรยายโดยวิทยากรให้น้อยลงแต่ให้ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมให้มากที่สุด จะทำให้นิสิตนักศึกษาได้รับการพัฒนาความ สามารถของตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ดังจะเห็นได้จากผลการทดลองกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีการจัดกระบวนการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ และเน้นการเรียนรู้ด้วย กระบวนการกลุ่ม เช่น การแสดงความคิดเห็นในกลุ่มย่อย การระดมสมอง การร่วมอภิปราย การ ฝึกวิเคราะห์ประเด็นปัญหาต่าง ๆ และการฝึกปฏิบัติการด้วยตนเอง เช่น กิจกรรม “การแสวงหา ความรู้สู่การวิจัยการศึกษา” วิทยากรมีบทบาทในการบรรยายเฉพาะการสรุปแนวคิดสั้น ๆ แต่ให้ นักศึกษาได้เรียนรู้กระบวนการวิจัย โดยการให้เริ่มต้นรู้จักกับรายงานผลการวิจัยด้วยการให้ศึกษา รายงานผลการวิจัยว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง จากนั้นฝึกตั้งประเด็นปัญหาโดยการระดมสมองใน กลุ่มย่อย ฝึกการอภิปรายเลือกประเด็นปัญหาของกลุ่ม สร้างแบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัยต่อกลุ่มใหญ่ ซึ่งเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงด้วยกระบวนการกลุ่ม ซึ่งจากผลการประเมินการจัดกิจกรรม ในด้านความประทับใจที่นิสิตศึกษากลุ่มทดลองได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมได้ให้ความเห็นไว้ว่า การให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ทำให้บรรยากาศเป็นกันเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้า แสดงออก มีความมั่นใจในการออกไปพูดหน้าชั้น ได้พัฒนาบุคลิกภาพและรู้ข้อดีข้อเสียของ ตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

5. การกำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรม สถาบันสามารถจัดทำแผนการจัด กิจกรรมได้หลายรูปแบบซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความสะดวกของแต่ละสถาบัน เช่น จัดใน เวลาเรียนปกติ โดยบรรจุตารางกิจกรรมไว้ในตารางเรียนตารางสอนของสถาบัน เพื่อมิให้ตรงกับ การเรียนรายวิชาอื่น ๆ จัดในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์เต็มวัน หรือจัดในตอนปิดภาคการศึกษาต้น และปิดภาคการศึกษาปลาย หรืออาจจะจัดในตอนเย็นหลังเวลาเรียนปกติ ซึ่งในกรณีนี้มีข้อพิง ระวังที่ผู้วิจัยพบจากการทดลองกิจกรรมที่จัดปลายเดือนมกราคมถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ เป็นระยะ เวลาที่นักศึกษาใกล้สอบปลายภาค และในแต่ละวันจัดกิจกรรมได้เพียง 2 ชั่วโมง จึงทำให้ต้องใช้ ช่วงระยะเวลาจนถึง 13 วัน จึงทำให้นักศึกษาเกิดความเบื่อหน่ายในบางครั้ง เพราะเหน็ดเหนื่อย จากการเรียนรายวิชาอื่นมาตลอดทั้งวัน และจะต้องเข้ากิจกรรมพัฒนาอีก 2 ชั่วโมง นอกจากนี้ใน

ช่วงเวลาดังกล่าว อาจารย์ผู้สอนรายวิชาอื่น ๆ ได้มีการกำหนดสอบเก็บคะแนน หรือการเรียนเพิ่มเติม ทำให้นักศึกษาจะต้องไปสอบ หรือไปเรียนจึงไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นเต็มเวลาดังนั้นหากจำเป็นจะต้องจัดกิจกรรมในตอนเย็น ผู้รับผิดชอบการพัฒนาจะต้องมีการประสานงาน หรือมีการประกาศให้อาจารย์ทราบล่วงหน้าเพื่อหลีกเลี่ยงการจัดกิจกรรมตรงกัน

6. สถานที่สำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาไม่จำเป็นจะต้องใช้สถานที่ที่เป็นห้องเรียนของคณะเท่านั้น ในกรณีที่สถาบันมีหอพักนิสิตนักศึกษา สามารถจัดกิจกรรมพัฒนาที่หอพักนิสิตนักศึกษาได้โดยประสานงานกับฝ่ายดูแลหอพัก ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกและปลอดภัยแก่นิสิตนักศึกษาในกรณีที่มีการจัดกิจกรรมในตอนค่ำ นอกจากนี้หากสถาบันมีงบประมาณในการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพจำนวนมาก สถาบันสามารถจัดกิจกรรมนอกสถานที่เป็นกิจกรรมค่ายพักแรม เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสได้เรียนรู้จากการเข้ากิจกรรมอย่างเต็มที่และได้มีประสบการณ์ด้านอื่น ๆ เช่น การปรับตัวในการอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเรียนรู้สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติของท้องถิ่น เป็นต้น

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู

จากผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

3.1 ผลการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านวิชาการ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนักศึกษากลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย และผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านวิชาการ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะของนักศึกษากลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังการทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนักศึกษากลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทั้ง 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพทั้ง 12 กิจกรรม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างลักษณะความเป็นครูวิชาชีพที่เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ การฝึกปฏิบัติ และการสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ตามแนวคิด การจัดหลักสูตรครูศึกษาแบบเน้นสมรรถภาพเพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดสมรรถภาพด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติ และด้านเจตคติ (ชมพันธุ์ ฤกษ์รณ อยุธยา, 2528 และ ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2530)

ดังนั้น แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาของวิทยากรซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์ในแต่ละกิจกรรม ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมที่มีการผสมผสานการให้แนวคิด ทฤษฎีกับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของนักศึกษา (activity based) โดยวิทยากรได้จัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ ที่ให้นักศึกษาได้ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ (critical thinking) ได้เรียนรู้แบบร่วมมือ ได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม และได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การระดมสมอง การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปรายกลุ่มย่อย การฝึกวิเคราะห์ การนำเสนอรายงานกลุ่ม การฝึกเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริง และการฝึกปฏิบัติ ดังนั้น ในการเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 12 กิจกรรม นักศึกษาจึงได้รับความรู้ผ่านประสบการณ์จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ทั้งสาระและความเพลิดเพลิน นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เทคนิควิธีสอน การจัดกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นตัวอย่างของการสอนที่ดี ดังที่ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2541) ได้เน้นลักษณะของครูที่ดีไว้ว่า ครูควรเป็นตัวอย่างที่ดี การเป็นตัวอย่างที่ดี คือ การสอนที่ดีที่สุด เช่นเดียวกับแนวคิดของ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (อ้างถึงใน จูติภัทร ประสิทธิ์ภาพ, 2535) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสอนของครูยุคใหม่ว่า การสอนของครูยุคใหม่ต้อง “ปลูกไม่เบื้อ” หมายถึง มีความพยายาม มีความตั้งใจ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนักเรียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะหาเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด

3.2 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู

จากผลการประเมินการจัดกิจกรรมการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองส่วนใหญ่ได้รับความรู้และประโยชน์จากการพัฒนา ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพในระดับมาก 9 กิจกรรม และได้รับความรู้และประโยชน์ในระดับมากที่สุด 3 กิจกรรม คือ ช่วงความรู้สู่คอมพิวเตอร์ กิจกรรมสานสัมพันธ์ และคุณค่าของความ เป็นครู ทั้งนี้ นอกจากกิจกรรมทั้ง 12 กิจกรรม ดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์สูงแล้ว กิจกรรมทั้ง 12 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่อยู่ในความสนใจของนักศึกษา เช่น ช่วงความรู้สู่คอมพิวเตอร์ ที่จัดกิจกรรมในวันเสาร์และวันอาทิตย์รวม 12 ชั่วโมง ที่ให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ 4 โปรแกรม คือ โปรแกรมประมวลผลค่า โปรแกรมนำเสนอ โปรแกรมตารางคำนวณ และการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับครูยุคใหม่ ที่ครูต้องมีทักษะและใช้คอมพิวเตอร์ให้คล่องแคล่ว เพราะโลกปัจจุบันได้เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายโดยเทคโนโลยีการสื่อสาร และความรู้ที่เคยบรรจุอยู่ในหนังสือ ได้เปลี่ยนไปบรรจุอยู่ในซีดี-รอม (CD-ROM) และแหล่งความรู้จากเว็บไซต์ (Website) ต่าง ๆ ดังนั้นการมี

ทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยให้กระบวนการเรียนรู้ได้กว้างขวางขึ้น (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2541)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำรูปแบบไปใช้

1.1 แบบประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบประเมินที่ประกอบด้วย ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพ 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะ จำนวน 127 ข้อ ที่ผู้วิจัยได้หาค่าบรรทัดฐาน (Norm) ของแบบประเมินไว้แล้ว หากสถาบันใดประสงค์จะนำแบบประเมินดังกล่าวไปใช้ สามารถนำไปใช้ได้โดยไม่ต้องหาค่าบรรทัดฐานใหม่ แต่หากสถาบันใดต้องการที่จะเพิ่มเติมเนื้อหาบางประการที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามสภาพการณ์จริงของสถาบันก็สามารถดำเนินการเพิ่มเติมได้ ดังตัวอย่างเช่น ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพด้านวิชาการ อาจจะเพิ่มเติมวิชาที่สถาบันจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมในหมวดวิชามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น แล้วจึงหาค่าบรรทัดฐานของแบบประเมินใหม่ และหากอาจารย์นิเทศก์จะใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้นิสิตนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพประเมินตนเองสามารถนำไปใช้ได้ และอาจจะเพิ่มเติมลักษณะย่อยในแต่ละด้านตามความเหมาะสม

1.2 ในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบที่สามารถพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตศึกษากลุ่มทดลองได้สูงขึ้น หากมีการนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ สามารถนำรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปใช้ได้ แต่การจัดกิจกรรมไม่จำเป็นจะต้องเป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับผลการประเมินลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของสถาบันนั้น ๆ และบางเนื้อหาไม่จำเป็นจะต้องจัดเป็นกิจกรรมพัฒนา แต่สามารถบรรจุเนื้อหาไว้ในหลักสูตรการศึกษา เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับแฟ้มสะสมงานสำหรับการเรียนการสอน (Portfolio) หรือการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการวัดและประเมินผลผู้เรียน อาจจะกำหนดเนื้อหาวิชาไว้ในรายวิชาการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นรายวิชาบังคับของหลักสูตร หรือในบางกรณีผู้สอนอาจจะให้ความรู้แก่นักศึกษาโดยการมอบให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในเรื่องนั้น ๆ แล้วนำมาจัดเป็นนิทรรศการทางวิชาการ เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

1.3 ในการทดลองรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูที่ผู้วิจัยจัดในช่วงตอนเย็น นอกเวลาเรียนตามปกติของนักศึกษาและใกล้สอบปลายภาค พบว่าเป็นช่วงเวลาที่ ไม่เหมาะสม เนื่องจากในช่วงดังกล่าวมหาวิทยาลัย และอาจารย์ผู้สอนรายวิชาอื่น ๆ ได้จัดกิจกรรมหรือสอบเก็บคะแนนที่ไม่ได้มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า นักศึกษากลุ่มทดลองบางส่วนต้องไปร่วมกิจกรรมกับมหาวิทยาลัยและอาจารย์ทำให้ไม่สามารถเข้ารับการพัฒนาที่ผู้วิจัยจัดขึ้นได้

นอกจากนี้การจัดกิจกรรมช่วงเย็นสามารถจัดกิจกรรมได้ครั้งละ 2-3 ชั่วโมง จึงทำให้ต้องใช้ระยะเวลายาวหลายสัปดาห์ ในบางครั้งทำให้นักศึกษาเกิดความล่าและเบื่อหน่ายได้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า หากจะนำกิจกรรมไปใช้ควรกำหนดจัดกิจกรรมในวันเสาร์ หรือวันอาทิตย์ หรือจัดในภาคกลางวันที่นิสิตนักศึกษามีเวลาว่างพร้อมกัน หรืออาจจะจัดในวันหยุดต่อเนื่อง หรืออาจจะจัดเป็นค่ายกิจกรรม ระยะ 2-3 วัน นอกสถานที่ เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสอยู่ร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตลอดรายการ

1.4 ในการทดลองรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู จำเป็นจะต้องใช้งบประมาณดำเนินการจำนวนมาก เช่น ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าอาหารทำการนอกเวลาราชการของเจ้าหน้าที่ ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม ค่าอาหารของนักศึกษากลุ่มทดลอง และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาควรจะมีการวางแผนไว้เป็นนโยบายของหน่วยงาน เพื่อเตรียมการจัดตั้งงบประมาณดำเนินการหรือจัดตั้งกองทุนพัฒนา นิสิตนักศึกษาครูไว้ในแผนพัฒนาของหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 สถาบันผลิตครูสามารถนำรูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครูไปพัฒนานิสิตนักศึกษาของสถาบัน โดยดำเนินการวิจัยกับนิสิตนักศึกษาชั้นปีอื่น ๆ และจัดกิจกรรมที่หลากหลายขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะความเป็นครูวิชาชีพที่ควรพัฒนาของแต่ละชั้นปี

2.2 ดำเนินการวิจัยเพื่อติดตามผลการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนักศึกษากลุ่มทดลองต่อเนื่องในชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 จนกระทั่งนักศึกษากลุ่มนี้จบการศึกษา โดยจัดกิจกรรมพัฒนาให้แก่นักศึกษาตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี

2.3 ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครู โดยการวิจัยเชิงสำรวจความต้องการที่นิสิตนักศึกษาครูต้องการพัฒนาก่อน แล้วดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมพัฒนาขึ้นโดยเฉพาะ

2.4 ดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาผลการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพที่จัดในรูปแบบของกิจกรรมนิสิตนักศึกษา เช่น การใช้แฟ้มสะสมงานกิจกรรมนิสิตนักศึกษา การจัดกิจกรรมพัฒนาที่รุ่นพี่จัดให้รุ่นน้อง กิจกรรมพัฒนาตนเอง เป็นต้น